

Un document sobre la premsa

Josep M. Huertas

La dramàtica història de 'Treball'

Que jo recordi, només hi ha una publicació catalana el director de la qual hagi estat afusellat i tingui un carrer dedicat a Barcelona: *Treball*. El 1949 Joaquim Puig Pidemunt va caure sota les bales, amb tres companys més del PSUC, al Camp de la Bota. Fins dos anys abans n'havia estat el director. Era la revista que continuava la tasca del diari nascut el 21 de juliol del 1936, tres dies després de començada la Guerra Civil. La tràgica mort de Puig Pidemunt és una de les fites que destaquen en el llibre *Treball 1936-2006*, dirigit per Carme Cebrián i Marià Hispano i editat per Ronsel i Nous Horitzons.

A banda de les introduccions, el llibre està dividit en quatre capítols i un gran tema central. El periodista Joan Busquet, que va ser director de *Treball* entre el 1977 i el 1981, narra la història clandestina del franquisme i la dels primers temps del retorn a la democràcia. Es tracta d'una ponència del cicle *Memòria de la Transició*, organitzada per la Universitat de Barcelona, els textos del qual ja van ser editats el 2004.

L'economista Emili Gasch és l'autor d'un text interessant sobre *Prensa i partits polítics a Catalunya*, i el també periodista Carles Geli aporta una valuosa investigació sobre els 65 articles de Manuel Vázquez Montalbán a *Treball*. Carme Cebrián, autora d'*Estimat PSUC*, desenvolupa l'evolució de la festa organitzada per la revista entre el 1977 i el 1998.

La part central del llibre recorre, any rere any, entre el 1936 i el 2006, els avatars de la publicació, amb una cronologia, un recull d'imatges, en bona part procedents de l'arxiu del PSUC, i un seguit de biografies de militants, la majoria dels quals ja traspassats, moltes de les quals van ser publicades en el seu moment per *Treball*.

Subtitulat com a *Diari dels treballadors de la ciutat i del camp*, *Treball* va sortir des del juliol del 1936 fins a la caiguda de Barcelona, el gener del 1939. Després va ressuscitar a la presó Model, per estrany que pugui semblar. Hi havia tants presos a la postguerra que, en un moment donat, al-

Cartells de la primera Festa de Treball, el 1977. ARXIU

guns militants del PSUC, entre els quals Josep Solé Barberà, van aprofitar el descontrol per fer servir la impremta de la presó per editar uns quants números. Després van venir els intents, sempre clandestins, d'editar *Treball* en un taller del Poble-sec. Se'n feien uns 3.000 exemplars mensuals i es repartien per tot Catalunya. Això va ser així fins que el 1947 la policia va descobrir la impremta i va detenir-ne els responsables, entre els quals el director, Joaquim Puig Pidemunt. Encara hi va haver un altre intent de sortir de la mateixa manera, aquesta vegada de la mà de Josep Raventós, ajudat per l'impressor Antoni Ara. Detinguts el 1951, Ara no va tornar a veure el seu fill, que tenia tres anys, fins que aquest en va tenir 18.

Com diu molt bé Joan Busquet: "La dura repressió del franquisme i la fi de l'esperança que la derrota del nazisme faciliti la caiguda del règim converteixen els anys 50 en un desert". I *Treball* passarà a

El 1949 Joaquim Puig, director de 'Treball', va ser afusellat al Camp de la Bota

editar-se a França, sempre en català, durant 19 anys. Serà el 1972 quan una nova generació torni a assumir la seva sortida a Catalunya, aquesta vegada de la mà de Joaquim Sempere com a director.

Emili Gasch inclou en el seu treball algun material tan interessant i inusual com la re-

lació de trameses de *Treball*, que ha esdevingut un setmanari, entre octubre del 1976 i gener del 1977, quan comptabilitzava 16.916 exemplars distribuïts. Després vindrien mals temps per a la premsa política, però *Treball* intentaria sempre mantenir-se, encara que ja no setmanalment.

Carles Geli, que està estudiant l'obra periodística de Vázquez Montalbán, ens en facilita un tast en el treball *Un tal Vázquez a 'Treball'*, que comprèn el període 1978-1981, quan el periodista va ser una firma habitual a la publicació, i acaba definint-lo com un "intel·lectual català, d'esqueres i gens sectari."

El llibre és una aportació singular a la història del periodisme català contemporani, però presenta alguns defectes que podien haver-se evitat. Les biografies que ja havien estat publicades surten tal qual, sense l'esforç de subministrar, per exemple, les dates de naixement i mort. Val a dir que algunes vides de militants aporten dades francament interessants, com ara la de Leandre Colomer, obra de Francesc Roca, i la de Pura Fernández i Felipe Cruz, escrita per Joan Camós. Algunes fotografies apareixen sense cap peu que identifiqui ni els personatges ni l'època. Hi manquen correccions: Quim Farré és Quim Ferrer; la Torassa mai no ha estat un barri de Sants, etcètera.

El llibre se suma a dos treballs menors, però importants: el facsímil *Els primers 25 treballs* (PSUC, 1979), que reproduïa els diaris sortits entre el 21 de juliol i el 19 d'agost del 1936, amb pròleg de Ricard Vinyes, i el capítol *Treball: el mitjà és el missatge* (Planeta, 1986), d'Amèlia Gavilan, inclòs dins el volum dedicat al cinquantenari del PSUC. Per cert, que aquesta dona és l'autora d'una tesina sobre *Treball* que mai no ha vist la llum. Curiosament, Gavilan no figura entre els autors i autores del llibre actual.

Malgrat les objeccions, *Treball 1936-2006* és un valuós document que avala la història d'una capçalera de la premsa en català que, amb una història realment dramàtica, ha arribat fins als nostres dies.

Parlem-ne

Joan Solà

El xoc, el joc, el foc (2/3)

Únicament entendrem que els jocs lingüístics hagin esdevingut tabús si pensem que són una activitat alhora *evasiva* ("per tant", afavoridora del *dolce far niente*, la mandra) i *subversiva* ("per tant", etc.), però també una activitat que demana agilitat mental i/o l'estimula ("i/o" és un altre joc ben útil que molts encara es miren de mal ull), i "per tant" també pot provocar un pèl d'enveja.

Sí, la mandra seria un perill, però els capdavanters de la ludolingüística precisament vehiculen *continguts* reals amb l'enginy verbal; fan *creació*, vaja: als lectors els pot sonar almenys el nom de Raymond Queneau, amb els seus famosos *Ejercicios d'estil*. La càrrega subversiva no és pas essencialment pretesa en aquest terreny, però hi és pràcticament sempre, perquè precisament jugant foragitem els tabús; vegem-ne un dels *castos* més casos d'Enric Moreu-Rey: canviant *j/d*, "I com més *roja*, menys *verge*" (qui vulgui més morbo, a *Verbàlia*). I pel que fa a l'estímul mental, simplement els remeto a l'*Enigmàrius* amb què MS desvetlla cada dia, matiner i jugarer fins amb el títol, els oients de "El matí de Catalunya Ràdio".

Serra ens fa saber que el *joc* és company de viatge del *xoc* verbal que generalment inclou (si ens presenten algú que ens recorda exactament una cotorra, i resulta que es diu *Marc Mata Bala*, el *xoc* provoca el *joc*: *m'atabala*; o si un professor és dur de rosegar i a més es diu *Aquilino Aguilar*, li diem *Aniquilo Aguilar*, i au); i company també del *foc* que fàcilment atia: ja Carles Riba havia escrit el recull *Del joc i del foc*, i el nostre alquimista combina els tres elements.

El nostre autor té una autèntica dèria per la terminologia, perquè la realitat no es coneix bé fins que no es pot cobrir amb una xarxa classificatòria i denominativa. A *Verbàlia* fa un esforç de sistematització, amb prop de quatre-centes pàgines d'"inventari" documentat minuciosament en una bona quantitat de llengües, malgrat que ja ens adverteix que tots els jocs "es poden reduir a molt poques operacions bàsiques: multiplicar, sumar i restar; combinar, substituir": restàvem, per exemple, els estudiants de la meua comarca que anàvem a Lleida amb la Renfe i a la placa de *Prohibido asomarse* de la finestreta li rascàvem la tercera *o* (els de BCN, més evolucionats i eròtics, erosionaven les *puertas* del *No sujetar las puertas* del metro); i substitueix o trabuca qui pregunta on és l'estació dels *Ferrocarrils Catalans*. MS ens fa el gran servei de crear, anostrar i/o difondre la terminologia dels tipus de *joc*: *bifront*, *palíndrom*, *contrapet*, *sesquipedalisme*, *encast*, *mots maleta*, *pangrama*, *logogrif*, *descart*, *lipograma*, *mots trigèmims*, *embarbussament*, *mots banana*, *mot al 7*, *rebus*, *xarada*, *aritmograma*, *endevinaller*; i el rei de tots: els *mots encreuats* o *enreixats* o *crucigrames* (nom, aquest darrer, que MS reivindica amb Tísner, "el pare de l'enigmística catalana"). O altres termes com els mateixos *verbàlia* i *verbivor*.